

Pregled dobrih praks s področja sonaravnega kmetijstva v Sloveniji

V okviru projekta

LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE SI 011)

AKCIJA A.4.1

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011) sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino te tega poročila so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

NASLOV: Pregled dobrih praks s področja
sonaravnega kmetijstva v Sloveniji

PROJEKT: LIFE integrirani projekt za okrepljeno
upravljanje Nature 2000 v Sloveniji

AKRONIM PROJEKTA: LIFE-IP NATURA.SI

ŠTEVILKA PROJEKTA: LIFE17 IPE/SI/000011

PROJEKTNA AKTIVNOST: Akcija A.4.1

IZDELOVALEC: ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE
mag. Mateja Žvikart

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO
Nino Kirbiš, Jure Čuš

SODELUJOČI PARTNERJI: MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
dr. Ida Jelenko Turinek

PRISPEVALI: JZ KOZJANSKI PARK
Adrijan Černelč, mag. Valerija Slemenšek

KMETIJSKO GOZDARSKA ZBORNICA
SLOVENIJE,
dr. Janko Rode, Dominika Klavž

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD PTUJ
Jelka Brdnik, Petra Korenak

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD CELJE

Štefka Goltnik, Vesna Čuček

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD

LJUBLJANA

Anton Zavodnik

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD NOVA

GORICA

Jože Vončina, Darja Zadnik

KRAJ IN DATUM:

Ljubljana, 28. 10. 2020

KAZALO

SUMMARY	6
1. UVOD.....	8
2. SISTEMSKE SPREMEMBE PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA (PRP) 2014-20.....	10
Prva sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-20 v letu 2015	10
Sprememba operacije Posebni traviščni habitati (HAB)	10
Višina plačil pri operacijah Traviščni habitati metuljev (MET), Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR) in Steljniki (STE)	11
Zahteva Varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektroograjami in elektromrežami (KRA_OGRM).....	12
Sprememba velikosti GERK a pri zahtevi Za GERK-e, velikosti najmanj 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika NPAS.....	13
Mehko pogojevanje	14
Druga sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-2020 v letu 2016.....	15
Sprememba operacije Steljniki (STE)	15
Sprememba operacije Ohranjanje mejic (KRA_MEJ).....	17
"Čipkanje" slojev za operaciji Posebni traviščni habitati (HAB) in Traviščni habitati metuljev (MET) na Goričkem	18
Tretja sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-2020 v letu 2017	18
Mokrotni travniki in rajonizacija HAB	18
Šesta sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-2020 v letu 2019	20
Odprava administrativnih ovir pri naravovarstvenih KOPOP operacijah.....	20
3. PRIMERI KONKRETNIH (TERENSKIH) DOBRIH PRAKS	21
Sobivanje z velikimi zvermi	21
Inšpekcijski nadzor	22
Revitalizacija trajnih travnikov - sejanje	23
Ohranjeni travniški sadovnjaki v Kozjanskem regijskem parku	25
Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (SKZG) oddaja v zakup parcele na katerih so tudi podane naravovarstvene smernice – dobra praksa na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje (drugje se takšna praksa ne izvaja).....	26
Doseganje varstvenih ciljev preko prostovoljnih delovnih akcij.....	27
Razvoj blagovne znamke (povezovanje in skupno trženje)	28
Povezovanje kmetov – souporaba skupne mehanizacije (kosilnice, prikolice za prevoz živali)	29
4. PRIMERI DOBRIH PRAKS SODELOVANJA IN KOMUNIKACIJE	30
Prireditvev praznik kozjanskega jabolka.....	30
Promocija ukrepov	31

Promocija vpisa v naravovarstvene ukrepe KOPOP - projekti	31
Promocija vpisa v naravovarstvene ukrepe KOPOP.....	32
Organiziranje konferenc, okroglih miz,... za izmenjavo izkušenj	33
Individualni obiski kmetij	34
Skupno nastopanje JSKS in ZRSVN pri svetovanju naravovarstvenih kmetijskih praks kmetom.....	34
Platforma za izmenjavo izkušenj rezultatsko usmerjenih ukrepov KOPOP	35

SUMMARY

The review of best practices in the field of sustainable agriculture is the result of Action A.4.1 of the Integrated project for enhanced management of Natura 2000 in Slovenia (LIFE17 IPE / SI / 000011 LIFE-IP NATURA.SI).

The document was created in cooperation with the Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation, Ministry of Agriculture, Forestry and Food, the Ministry of Environment and Spatial Planning and project partners.

According to its geographical position and diverse natural conditions, Slovenia is one of the European countries with the highest level of biodiversity. Most agricultural areas with high nature value are in western and southern Slovenia, especially areas with hills and mountains. The status of species and habitat types that are linked to the agricultural landscape is deteriorating. Therefore management of such agricultural land is needed.

The document provides an overview of past practices that have helped to conserve species / habitat types in the agricultural cultural landscape. The criteria considered in identifying good practices are as follows:

- Past activities have proven a measurable positive nature conservation effects or the activity is already running for a long time (but not yet completed) and the results are also already visible.
- The adapted agricultural practices / activities help to preserve and improve the status of species / habitat types in the agricultural cultural landscape.
- The practices / activities have a positive impact on nature. This positive impact, can be shows as:
 - Increased enrolment in measures to encourage the implementation of adapted agricultural practices (eg. targeted agri-evnironment-climate measures (AECM)).
 - Improving the status of species / HT / structure / habitat.
 - Facilitation / implementation of measures to be more attractive and interesting for farmers to enrol.
 - Greater targeting of measures to achieve results.
 - Increased awareness / willingness to cooperate and implement.

The collected best practices represent a set of initiatives that have emerged in the form of measures, interventions, projects, cooperation and other efforts to implement practices that contribute to nature conservation and improved status of endangered species and habitat types.

26 cases of good practices were identified from three groups:

- good practices related to systemic changes to the Common Agricultural Policy (CAP) and national legislation;
- good practices on the field;
- good practices regarding communication and awareness-raising.

The results will be beneficial for policy makers in the field of nature protection and agriculture.

1. UVOD

Slovenija glede na geografski položaj in raznovrstne naravne razmere sodi med evropske države z najvišjo stopnjo biotske raznovrstnosti (Mršič, 1997). To velja tudi za kmetijski prostor, kjer so zaradi prevladujoče rabe travinja naravne danosti za ohranjanje vrst in habitatov še posebej ugodne. Večina kmetijskih območij z visoko naravno vrednostjo je v zahodni in južni Sloveniji, zlasti območja v gričevnatem, hribovskem in gorskem svetu. Po grobi oceni glede na podatke o rabi zemljišč je v Sloveniji na območjih z visoko naravno vrednostjo med 60 in 80 % kmetijskih zemljišč v uporabi. Stanje vrst, katerih življenjski prostor je kmetijska krajina, in habitatnih tipov, ki so vezani na ta življenjski prostor, se slabša. Kmetijske površine tem vrstam in habitatnim tipom zagotavljajo življenjski prostor, zato je pomembno zagotavljati, da se takšna kmetijska raba (travinje) ne opušča (NPVO 2030, 2020).

Dokument podaja pregled preteklih praks, ki so pripomogle k ohranjanju vrst/habitatnih tipov v kmetijski kulturni krajini. Kriteriji, ki so bili upoštevani pri opredeljevanju dobrih praks so bili naslednji:

- ✓ Gre za **že izvedene aktivnosti**, ki imajo dokazane merljive učinke oz. se aktivnost izvaja že dlje časa (ni pa še končana) in so rezultati prav tako že vidni.
- ✓ Gre za izvajanje prilagojenih kmetijskih praks/aktivnosti, ki **pripomorejo k ohranjanju in/ali izboljšanju vrst/habitatnih tipov v kmetijski kulturni krajini**.
- ✓ Gre za prakse/aktivnosti, ki **imajo pozitiven vpliv na naravo**. Ta pozitiven vpliv pa se lahko kaže kot:
 - **Povečan vpis** v ukrepe, ki vzpodbujajo izvajanje prilagojenih kmetijskih praks (npr. ciljni naravovarstveni KOPOPi).
 - **Izboljšanje stanja vrst/HT/strukture/življenjskega prostora**.
 - **Olajšanje načina izvedbe**/ukrepi so za kmete bolj privlačni in zanimivi za izvajanje.
 - **Večja ciljnost** ukrepov za doseganje rezultatov.
 - **Večja ozaveščenost/pripravljenost** na sodelovanje in izvajanje.

Zbrane Dobre prakse predstavljajo skupek pobud, ki so nastale v obliki ukrepov, intervencij, projektov, sodelovanja in drugih prizadevanj izvajanja praks, ki prispevajo k ohranjanju narave in ogroženih vrst in habitatnih tipov.

Dobre prakse so predstavljene z opisnim naslovom. V naslednjem delu je predstavljeno izhodiščno stanje, ki opredeljuje težavo, omejitev ali problem na področju kmetijstva in naravovarstva še

preden se je dobra praksa začela izvajati. Izhodiščnemu stanju sledi opis rešitve težav, izboljšanje sistema ali stanja na terenu oz. je podan pregled, kaj se je v okviru dobre prakse spremenilo. Na koncu so predstavljeni rezultati, na podlagi katerih je bil posamezen primer tudi ocenjen kot dobra praksa.

Zaradi boljše preglednosti smo Dobre prakse razdelili na tri skupine in sicer:

- dobre prakse, vezane na sistemske spremembe Skupne kmetijske politike (SKP) in nacionalne zakonodaje;
- terenske dobre prakse;
- komunikacijske in ozaveščevalne dobre prakse.

Dokument je namenjen oblikovalcem politik s področja varstva narave in kmetijstva, predvsem pa pripravljavcem ukrepov bodočega Strateškega načrta Skupne kmetijske politike (SKP) po 2020 preko katerega se bodo na sistemski ravni dosegale obveze, ki izhajajo iz obeh Natura Direktiv – Direktive o pticah in Direktive o habitatih oz. Programa upravljanja območij Natura 2000 v Sloveniji (PUN 2000) za obdobje po letu 2020.

Nekatere od predstavljenih dobrih praks bodo uporabljene tudi za dodatno promocijo in ozaveščanje širši zainteresirani javnosti – kmetom, kmetijskim svetovalcem in ostalim deležnikom.

Pregled dobrih praks s področja sonaravnega kmetijstva je rezultat akcije A.4.1 Integriranega projekta za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI). Dokument je nastal v sodelovanju Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za okolje in prostor in partnerjev projekta.

2. SISTEMSKA SPREMEMBE PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA (PRP) 2014-20

Prva sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-20 v letu 2015

Sprememba operacije Posebni traviščni habitati (HAB)
Naslov ukrepanja
Pri obvezni zahtevi HAB_KOS se je določilo več datumov, ko raba ni dovoljena.
Izhodišče:
V okviru operacije Posebni traviščni habitati je bila pri vzpostavitvi ukrepa obstoječa obvezna zahteva »HAB_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 30.6. Slovenija je geografsko izredno raznolika. Na majhnem prostoru se izmenjujejo različne nadmorske višine, gorat in ravninski svet, bližina morja, sestava prsti, tipi podnebja. Iz tega izhaja tudi velika fitogeografska raznolikost (Slovenija je razdeljena na šest fitogeografskih regij). Zaradi enotnega datuma in dejstva, da je Slovenija izredno raznolika, v določenih delih Slovenije ni bilo interesa za vpis zaradi prepozna predpisanega datuma prve košnje, ker je to predstavljalo prevelik odmik od običajne kmetijske prakse. Še posebej se je to odražalo pri vključevanju v obvezno zahtevo HAB_KOS na območju severovzhodne Slovenije, kjer je nedvoumno bilo potrebno popraviti datum začetka košnje v okviru te zahteve.
Opis ukrepanja:
Analiza vključevanja upravičencev v operacijo Posebni traviščni habitati v letu 2015 je pokazala nujnost spremembe, saj operacija ni beležila pričakovanega vpisa. S spremembo se je določilo več datumov prepovedi košnje/paše glede na posamezna območja Slovenije. Določitev različnih datumov košnje je bila pripravljena s pomočjo fenološke raziskave za posamezne pokrajine. Predlagani datumi so postali: na območju Haloz košnja in paša nista dovoljeni do 1. 6., na območjih Goričko, Mura, Drava in Slovenske Gorice do 10. 6., na drugih območjih posebnih traviščnih habitatov pa do 30. 6.
Učinki/rezultati:
Z uvedbo različnih datumov prepovedi rabe je obvezna zahteva postala še bolj ciljno naravnana na ohranjanje posebnih traviščnih habitatov, saj je omogočala upoštevanje ekoloških potreb travniških vrst in habitatnih tipov, da nemoteno in uspešno izvedejo svoj razvojni cikel (cvetijo, semenijo), s čimer se zagotavlja trajnost in ohranjanje njihovega pojavljanja. Premik datuma prve košnje/paše na območjih Natura 2000 Goričko, Mura, Drava in Slovenske Gorice še vedno predstavlja zamik od običajne prakse, saj se košnja na teh območjih praviloma začne že 20. 5. Po

10. 6. večina trav na teh območjih že semeni, kar pomeni, da je košnja po tem datumu tudi z vidika ostalih vrst prilagojenih na tradicionalno rabo travnikov sprejemljiva in tudi potrebna. Po spremembi je v letu 2016 število vpisov v operacijo HAB_KOS poskočilo iz 3200 ha na 3641 ha vpisanih površin. S to spremembo je intervencija bolj privlačna za kmetovalce, hkrati pa je zamik košnje še vedno dovolj pozen, da omogoča semenenje travniških vrst rastlin, s čimer se prispeva k vsesplošnemu ohranjanju biodiverzitete.

Višina plačil pri operacijah Traviščni habitati metuljev (MET), Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR) in Steljniki (STE)

Naslov ukrepanja:

Sprememba višine plačil pri obveznih zahtevah MET_KOS, VTR_KOS in STE_KOS.

Izhodišče:

Vpis v zgoraj naštetih operacijah v letu 2015 še zdaleč ni dosegel pričakovanih površin vpisa. Nastala situacija je bila podrobno analizirana. Ugotovljena so bila nekatera dejstva, ki pomembno vplivajo na metodologijo in višino izračuna. Višina izračuna je pred spremembo veljala na podlagi sledečih predpostavk: običajna kmetijska praksa na travinju zajema pridelavo sena, travne silaže in paše (vse tretjinsko) na dobrem dvokosnem travniku glede na območje pojavljanja zahteve. Izračun plačila zaradi prepovedi gnojenja in časovne omejitve košnje predvideva majhen pridelek slabše kakovosti na enokosnem travniku, v pričakovanem razmerju slabše seno 80 % in travna silaža slabše kakovosti 20 %. Paša zaradi prepovedi gnojenja ni upoštevana. Izpad količine pridelane krme in izgube energije se pokriva z najemom primerljivega travnika in dokupom močne krme. Pri izračunu plačila je upoštevana dodatna poraba časa za košnjo od sredine navzven zaradi večjega števila obračanj pri košnji (za VTR_KOS).

Opis ukrepanja:

Pri obveznih zahtevah »MET_KOS: Košnja/paša ni dovoljena med 15. junijem in 15. septembrom«, »VTR_KOS: Košnja ni dovoljena pred 1. avgustom« in »STE_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 25. avgusta« so se spremenile višine plačil. Za območja pojavljanja zahteve, kjer je možna sprememba trajnega travinja v njive, je bila pri izračunu predvidena potencialna pridelava na njivah.

Učinki/rezultati:

Nastala situacija je bila podrobno analizirana. Ugotovljena so bila nekatera dejstva, ki pomembno vplivajo na metodologijo in višino izračuna, kot npr. odsotnost razpoložljivih travnikov za najem ter večji delež silažne koruze med poljinami. Višine plačil so se za območja, kjer je možna potencialna pridelava na njivah zvišale za 90 €. Za ostala območja pa za 60 € (MET_KOS za 20 €). S tem so ukrepi postali bolj atraktivni za vpis. Sprememba je povzročila povišan vpis v naslednjem

letu pri MET_KOS iz 415 ha na 530 ha, pri VTR_KOS iz 309 ha na 397 ha in pri STE_KOS iz 14 ha na 15 ha vpisanih površin.

Zahteva Varovanje črede z visokimi preničnimi varovalnimi elektrograjami in elektromrežami (KRA_OGRM)

Naslov ukrepanja:

Pri zahtevi KRA_OGRM se je dopolnil nabor alternativnih možnosti varovanja živali.

Izhodišče:

Pri izvajanju zahteve »KRA_OGRM: Varovanje črede z visokimi preničnimi varovalnimi elektrograjami in elektromrežami« v okviru operacije »Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri« je bilo možno živino zavarovati z visokimi preničnimi varovalnimi elektrograjami in elektromrežami, ki so pod napetostjo minimalno 5kV. Pri operaciji je bilo določeno, da mora biti povprečna letna obtežba z živino od 0,5 do 1,8 GVŽ travojedih živali/hektar. Za posamezno zahtevo se je plačilo dodelilo na hektar. Ukrep ni upošteval dodatnih možnosti varovanja živine pred zvermi. Pri izvajanju zahteve KRA_OGRM je prihajalo do težav, ker ni bila postavljena spodnja meja električne napetosti, ki še zagotavlja ustrezno varovanje črede pred napadi zveri zato se je ta meja določila.

Opis ukrepanja:

Dopolnil se je nabor alternativnih možnosti za varovanje živali tako, da se je dodala možnost zapiranja živine v staje ali ograde iz betonskega železa. V okviru spremembe se je spremenila tudi višina izplačila za površine na katerih upravičenci zagotavljajo predpisano obtežbo in bolj jasno opredelila napetost, ki jo morejo zagotavljati v elektrograji. Zahteva se je spremenila tako, da morajo ograje zagotavljati napetost 3 kV do 5 kV.

Učinki/rezultati:

Izkazalo se je, da je smiselno, da se nabor možnosti varovanja pašnih živali razširi, saj se le na ta način lahko omogoči ustrezno varovanje živali pred napadi zveri predvsem v nočnem času, kar je prispevalo tudi k doseganju zastavljenih ciljev. Prav tako je bilo smiselno jasneje definirati predpisano napetost v elektrograji. V skladu s spremembo so kmetijska gospodarstva v posamezne zahteve navedene operacije lahko vključila tiste površine, za katere so zagotavljala predpisano obtežbo. Plačilo se obračunava za površino, ki dosega povprečno letno obtežbo najmanj 0,5 GVŽ travojedih živali/hektar. Kmetijsko gospodarstvo, ki je zagotavljalo obtežbo 0,5 GVŽ travojedih živali/hektar ali več (do zgornje meje 1,8 GVŽ travojedih živali/hektar), je tako lahko pridobilo celotno višino plačila.

Ker je namen operacije »Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri« ohranjanje ugodnega stanja ohranjenosti populacije velikih zveri in zagotavljanje sobivanja velikih zveri ob

hkratni kmetijski dejavnosti, je predlagana sprememba omogočila, da se je operacija lahko izvajala na večjem obsegu površin trajnega travinja na zadevnih območjih.

Sprememba je povišala vključenost površin v naslednjem letu iz 502 vpisanih hektarjev na 1.072 vpisanih hektarjev na katerih so aktivno varovali živali pred napadi zveri.

Sprememba velikosti GERK a pri zahtevi Za GERK-e, velikosti najmanj 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjene nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika NPAS

Naslov ukrepanja:

Sprememba pogoja glede velikosti GERK pri izbirni zahtevi HAB_NPAS; obvezni zahtevi MET_NPAS, izbirni zahtevi VTR_NPAS in obvezni zahtevi STE_NPAS.

Izhodišče:

Pri zahtevi NPAS pri ukrepih MET, VTR in STE je veljala naslednja zahteva: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha v tekočem letu na travniku površina strnjene nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika. Puščanje nepokošenih pasov je namenjeno zagotavljanju dodatnih pozitivnih učinkov na ciljne vrste in habitatne tipe, ki so vključeni v navedene operacije. Ti pasovi namreč služijo kot donor semenskega materiala in so za številne vrste živali zatočišče po košnji in mikrohabitat za gnezdenje, prehranjevanje in razmnoževanje v tekočem ali naslednjem letu. Več kot je takšnih struktur v krajini, večje naravovarstvene učinke se lahko pričakuje. Pri tem sama velikost posameznih pasov lahko variira, svojo funkcijo pa učinkovito upravljajo že, če so le nekaj ali nekaj deset kvadratnih metrov veliki. Iz tega razloga je bilo smiselno vstopni prag velikosti GERK zmanjšati iz 1 hektarja na 0,3 hektarja, saj se posledično lahko pričakuje večja vključenost površin v to zahtevo, s čimer se zagotovi večja prisotnost omenjenih struktur v krajini, kar bo ugodno vplivalo tudi na sposobnost migracij in genskega pretoka znotraj populacij na ciljnih območjih.

Opis ukrepanja:

Pri zahtevah, ki se nanašajo na puščanje nepokošenega pasu na travniku v okviru operacij Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in Steljniki, se je spremenila zahtevana velikost GERK iz 1 hektarja na 0,3 hektarje.

Učinki/rezultati:

Sprememba, ki določa velikost GERK 0,3 hektarja, je še vedno omogočala ustrezno izvajanje zahteve tako s tehnološkega vidika (možnost uporabe mehanizacije) kot tudi naravovarstvenega vidika, saj lahko že manjša površina nepokošenega pasu opravlja funkcijo zatočišča (refugija) za mnoge prosto živeče živalske vrste (sesalce, ptice, metulje in ostale žuželke) in omogoča

ohranjanje rastlinskih vrst (omogočanje semenitve), ki so značilne za naravno travinje. Sprememba je povzročila povišane vpise v naslednjem letu pri HAB_NPAS za 153 ha (583 ha v letu 2015), pri MET_NPAS za 145 ha (228 ha v letu 2015), pri VTR_NPAS za 47 ha (349 ha v letu 2015) in pri STE_NPAS za 1 ha (11 ha v letu 2015) vpisanih površin.

Mehko pogojevanje

Naslov ukrepanja:

Mehko pogojevanje vstopa v operacije ukrepa KOPOP.

Izhodišče:

Pri ukrepu KOPOP je bilo določeno, da morajo upravičenci, če se vključijo v izvajanje naravovarstvenih operacij Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov ali Steljniki, obvezne in izbirne zahteve teh operacij izvajati na najmanj 20 % površin trajnega travinja, ki ležijo znotraj ekološko pomembnih območij (EPO) posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev, območij pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in ekološko pomembnih območij stelnikov. Mehko pogojevanje obvezne vključitve najmanj 20 % površin trajnega travinja v omenjene štiri naravovarstvene operacije je predstavljalo oviro za številne potencialne upravičence. Številnim kmetom namreč majhen obseg obdelovalnih površin in/ali trenutne tehnologije obdelave ni omogočalo doseganje predpisanega praga 20 %, zato se v te operacije niso vključevali, čeprav bi bili sicer pripravljeni vpisati manjši delež svojih površin. To je bilo problematično, saj so podatki kazali, da vpisi v te operacije niso dosegali zastavljenih ciljnih vrednosti, zaradi velike naravovarstvene ogroženosti teh travnikov pa bi bilo potrebno zagotoviti čim večjo vključenost površin v te operacije in tako zagotoviti njihovo dolgoročno ohranjanje.

Opis ukrepanja:

Sprememba je bila, da se kmetijskih gospodarstev, ki bi želela vstopiti v eno ali več od navedenih naravovarstvenih operacij, ne omejuje z minimalnim deležem površin trajnega travinja, ki ga morajo vključiti v posamezno operacijo. Pri tirih naravovarstvenih operacijah se je zato črtal pogoji, da je v te operacije treba vključiti najmanj 20 % površin trajnega travinja znotraj zadevnih območij.

Učinki/rezultati:

Sprememba je povzročila povišane vpise v naslednjem letu pri HAB_KOS za 441 ha (3.200 ha v letu 2015), pri MET_KOS za 114 ha (468 ha v letu 2015), pri VTR_KOS za 177 ha (1.063 ha v letu 2015) in pri STE_NPAS za 1 ha (14 ha v letu 2015) vpisanih površin.

Druga sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-2020 v letu 2016

Sprememba operacije Steljniki (STE)
Naslov ukrepanja:
Sprememba operacije Steljniki v okviru ukrepa KOPOP.
Izhodišče:
<p>V okviru ukrepa KOPOP se izvaja tudi operacija Steljniki (STE), ki je namenjena ohranjanju steljnikov (travniki, ki se kosijo v poznem poletju), s čimer se varujejo vrste, ki potrebujejo zelo ekstenzivno rabo (košnja le enkrat letno ali celo enkrat na dve leti). Primer vrste, ki se varuje s to zahtevo je barjanski okarček (<i>Coenonympha oedippus</i>). Ključna zahteva pri obstoječi operaciji STE je bila zakasnela košnja (po 25. 8.). Ta datum je bil določen kot kompromis med ekološkimi potrebami vrste in še možno kmetijsko rabo, čeprav za barjanskega okarčka ni idealen. Težava je predvsem obveza vsakoletne rabe celotne površine travnika. Zato se predlog za priznanje izjeme minimalne rabe vsako drugo leto nanaša na obstoječe habitate barjanskega okarčka in na travnike (v bližini obstoječih habitatov) za katere obstaja velika verjetnost, da se bo vrsta na njih v prihodnje pojavila, če se bo upoštevalo zahteve operacije Steljniki. Glede na kritično stanje vrste v osrednji Sloveniji (le ena majhna populacija na Ljubljanskem barju) je namreč nujno čim prej povečati velikost populacije in habitat vrste na Ljubljanskem barju, kar pa se lahko doseže le z izboljšanjem travnikov, kjer se vrsta še pojavlja in z vzpostavitvijo primernih travnikov v neposredni bližini še živeče populacije.</p>
Opis ukrepanja:
<p>Na novo se je določilo, da se košnja lahko izvede po 1. 8. v tekočem letu. Prav tako se je predlagala sprememba, da se vsako leto pokosi le del travnika. Kot pogoj se je določila tudi prepoved nasipavanja travnikov in/ali njihovo zatavljanje s sejanjem tržnih travnih, travno deteljnih in drugih mešanic. Ker se je s spremembo operacije Steljniki spremenilo, da se vsako leto pokosi le del travnika, obstoječa zahteva STE_NPAS ni bila več smiselna in se je črtala. S tem v zvezi so se spremenile tudi zahteva glede minimalne aktivnosti in višine plačila.</p> <p>V novem modelnem izračunu so ključne predpostavke (višina pridelka (kg/ha) in nabor kmetijskih pridelkov) ostale enake kot pred predlagano spremembo. S spremembo je v novi operaciji Steljniki bila predvidena letna košnja le polovice parcele. Predpostavka je bila, da se iz 50 % površine letno pospravi 45 % pridelka, ki je bil upoštevan pred predvideno spremembo, saj je ocena, da je nekaj pridelka zaradi košnje vsako drugo leto tudi popolnoma neuporabnega. Letni stroški spravila pridelka so zaradi obdelave le polovice parcele manjši, porabi se manj časa za košnjo in ostale faze spravila pridelka. Letni pridelek stelje pa je zaradi puščanja nepokošenega dela manjši, zato je prihodek od prodaje stelje nižji. Ker so se stroški pridelave znižali manj od znižanja prihodka, se je</p>

razlika odrazila v nekaj evrov višje izračunanem plačilu.

Učinki/rezultati::

Življenjski prostor barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*) se je v zadnjih desetletjih bistveno zmanjšal. Vzrok za drastičen upad številčnosti barjanskega okarčka oz. njegovo skorajšnje izumrtje je predvsem v neustreznem načinu rabe travnikov (gnojenje, baliranje, požiganje, ...), vključno s prezgodnjo košnjo. Košnja v obdobju maj–julij namreč povzroči neposredno uničenje nemobilnih bub, jajčec in/ali malo mobilnih mladih gosenic, ki se pred kosilnico ne morejo umakniti ter izgubo hranilnih virov za gosenice. Košnja v obdobju avgust–oktober pa lahko povzroči neposredno uničenje mladih gosenic, ki se pred prezimovanjem aktivno hranijo v zgornji plasti travniške vegetacije do konca oktobra (ali celo sredine novembra) ter izgubo njihovih hranilnih virov.

Težavo je predstavljala predvsem obveza vsakoletne rabe celotne površine travnika. Zato se predlog za priznanje izjeme minimalne rabe vsako drugo leto nanaša na obstoječe habitate barjanskega okarčka in na travnike (v bližini obstoječih habitatov) za katere obstaja velika verjetnost, da se bo vrsta na njih v prihodnje pojavila, če se bo upoštevalo zahteve operacije Steljniki. Glede na kritično stanje vrste v osrednji Sloveniji (le ena majhna populacija na Ljubljanskem barju) je bilo potrebno nujno povečati velikost populacije in habitat vrste na Ljubljanskem barju, kar pa se je doseglo le z izboljšanjem travnikov, kjer se vrsta še pojavlja in z vzpostavitvijo primernih travnikov v neposredni bližini še živeče populacije. Upoštevanje zelo nizek disperzijski potencial vrste – odrasle samice preletavajo le razdalje manjše od 500 m, je bila verjetnost, da bi odrasli osebki iz obstoječe populacije spontano naselili novo vzpostavljene površine habitata, zelo majhna.

Travniki, kjer se pojavlja metulj barjanski okarček so praviloma zelo vlažni oz. mokrotni. Optimalen datum rabe teh travnikov (košnja travinja), upoštevajoč ekologijo vrste, bi bil med 15. 11. tekočega in 15. 3. naslednjega leta. V praksi je to zelo težko izvedljivo, saj so travniki v tem obdobju praviloma tako mokri (ali pokriti s snegom), da je traktorska košnja nemogoča. Tudi takratni veljavni datum ukrepa (raba po 25. 8.) je bil problematičen, saj je košnja po 25. 8. za barjanskega okarčka prezgodnja, poleg tega pa naravne danosti (namočenost terena) marsikdaj ne omogočajo tako pozne traktorske košnje. Zato se kmetje za izvajanje operacije 10. Steljniki večinoma niso odločali, saj je bilo tveganje za kršitev (ni možno izpolniti trenutno veljavne zahteve za minimalno rabo vsako leto) preveliko. Košnja v pomladnih mesecih je še bolj uničujoča kot pozno jesenska, saj bodisi uniči hranilne rastline gosenic, ko so le-te v najbolj intenzivnem obdobju rasti, bodisi uniči nemobilne stadije (bube); tiste bube, ki pa košnjo morebiti preživijo pripete na pokošenih bilkah, pa se nato s pokošenim travinjem odpeljejo s travnika. Tako je izguba populacije tega travnika lahko popolna.

Takratni veljavni pogoj, da se v tekočem letu pokosi/popase celoten travnik, ni ustrezal tako

barjanskemu okarčku kot tudi ne ostalim malo mobilnim rastlinojedim vrstam nevretenčarjev, saj s košnjo celotne površine habitata v trenutku izgubijo hranilne vire ter mesta za parjenje, prenočevanje, počivanje, skrivanje itd. Na morebitna okoliška nepokošena travišča pa se zaradi omejene mobilnosti ne morejo umakniti.

Kljub predlogom in premaknitvi datuma, da bi bila operacija bolj atraktivna, sprememba ni prinesla povišanega vpisa površin v ukrep. Rezultati lahko igrajo pomembno vlogo pri planiranju in kreiranju operacije v strateškem načrtu za SKP po 2021.

Sprememba operacije Ohranjanje mejic (KRA_MEJ)

Naslov ukrepanja:

Sprememba operacija Ohranjanje mejic v okviru ukrepa KOPOP.

Izhodišče:

Operacija Ohranjanje mejic je vstopila v veljavo šele v letu 2017, saj je bilo potrebno za izvedbo operacije pripraviti ustrezne prostorske podlage.

Opis ukrepanja:

Pri operaciji Ohranjanje mejic se je črtala definicija mejice (dolžina mejice vsaj 20 m, širina pri tleh 2 do 8 m).

Določila se je minimalna dolžine mejice za katero posamezno kmetijsko gospodarstvo lahko uveljavlja plačilo na 2 m. Po oceni strokovnjakov predlagana minimalna dolžina mejice generira okoljsko korist. Kot območje izvajanja so se določila območja Natura 2000, črtala pa se je takratna poimenska navedba posameznih območij. Območja, za katera se lahko uveljavlja plačila za to operacijo, so se po novem določila z nacionalno uredbo. Vsi ostali pogoji za izvajanje te operacije so ostali enaki.

Učinki/rezultati:

Definicija mejice je bila relevantna le za zajem mejic (pripravo podatkovnega sloja mejic) in na izvajanje operacije ni imela vpliva, saj so lastniki lahko izbirali med mejicami, ki so bile v podatkovnem sloju mejic. Določiti pa je bilo potrebno minimalno dolžino mejice, ki je lahko upravičena do plačila. Z izbrisom poimenskih območij Natura 2000 so se na ta način vključila tudi druga območja znotraj Nature 2000. Dolžina vpisanih mejic se je v naslednjem letu povečala za 14 km (120 km v letu 2017), leto zatem pa še za 14 km dolžine.

Operacija KRA_MEJ se v obdobju 2014-2020 sicer izvaja na samo sedmih območjih Natura 2000, čeprav so potrebe po ohranjanju teh krajinskih prvin tudi drugje. Operacija ima zelo veliko tehnično-izvedbenih težav. Zato je izvajanje na omejenem številu območij logično, pridobljene izkušnje in težave pa bodo pomembno pripomogle k nadaljnjemu razvoju še učinkovitejšega ukrepa/operacije.

"Čipkanje" slojev za operaciji Posebni traviščni habitati (HAB) in Traviščni habitati metuljev (MET) na Goričkem

Naslov ukrepanja:

Sprememba pogojev vpisa v HAB in MET na Goričkem

Izhodišče:

Po prvem letu izvajanja ukrepov HAB in MET se je izkazalo, da upravičenci na Goričkem vpisujejo skoraj izključno ukrep MET in to tudi na površinah, kjer je bilo pričakovati vpis ukrepa HAB.

Opis ukrepanja:

V letu 2015 je bilo mogoče na celotnem območju Natura 2000 – Goričko vpisati HAB in MET med drugim zaradi prepletenosti pojavljanja vrst/HT z nasprotujočimi ekološkimi zahtevami (metulji – habitatni tipi). Na podlagi analize so bili sloji vpisa in KOPOP ukrepi dopolnjeni v letu 2016, območje za vpis MET se je zmanjšalo, območja za vpis HAB so postala strukturirana z različnim datumom prve košnje, ki se je v delih Goriškega iz 30.6. premaknil na 10.6. ali 1.6.

Učinki/rezultati:

Nedvoumna ločitev potencialnih slojev za vpis je povečala ciljno usmerjenost izvajanja obeh ukrepov HAB in MET.

Tretja sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-2020 v letu 2017

Mokrotni travniki in rajonizacija HAB

Naslov ukrepanja:

Sprememba operacije Posebni traviščni habitati (HAB)

Izhodišče:

Glede na veliko geografsko raznolikost Slovenije (na majhnem prostoru se izmenjujejo nadmorske višine, gorat in ravninski svet, bližina morja, sestava prsti, tipi podnebja), iz česar izhaja tudi velika fitogeografska raznolikost (Slovenija je razdeljena na šest fitogeografskih regij), so bile podane strokovno utemeljene pobude, da bi se datum začetka rabe v okviru zahteve HAB_KOS spremenil še za druga območja. V ta namen so bili analizirani dolgoletni nizi podatkov (1970–2015) fenoloških faz cvetenja opazovanih rastlin in upoštevane padavinske ter temperaturne karte. Analiza je pokazala, da je določitev različnih datumov košnje zaradi razgibanosti in strukturiranosti države potrebna in smiselna. Zato se je na podlagi teh podatkov celotna država razdelila na pet časovnih pasov.

Opis ukrepanja:

Za pet območij Natura 2000 se je datum začetka košnje v sklopu 1. spremembe PRP 2014–2020 v

letu 2016 že korigiral. Predlog nove spremembe takratne zahteve HAB_KOS pa je predvidel uvedbo petih različnih datumov prepovedi rabe (v razponu od 20. 5. do 30. 6. tekočega leta), in sicer košnja in paša nista dovoljeni do:

- 20. 5. na območju Slovenske Istre;
- 30. 5. na območjih Bela Krajina, Boč - Haloze - Donačka gora, Boletina - velikonočnica, Črete, Dobljica, Dobrava - Jovsi, Drava, Dravinja s pritoki, Goričko, Goriška Brda, Haloze - vinorodne, Kožbana, Krakovski gozd - Šentjernejsko polje, Kras 1, Lahinja, Ličenca pri Poljčanah, Marindol, Mirna, Mura, Nanoščica, Osrednje Slovenske gorice, Pregara - travišča, Reka, Soča z Volarjo, Trnovski gozd - Nanos 1, Trnovski gozd - Nanos 2, Vejar, Vrbina in Vrhoveljska planina;
- 10. 6. na območjih Belški potok, Bled - Podhom, Češeniške gmajne z Rovščico, Črna dolina pri Grosuplju, Črni potok, Grad Brdo - Preddvor, Huda luknja, Kočevsko, Kozjansko, Ljubljansko barje, Mišja dolina, Notranjski trikotnik 1, Polhograjsko hribovje, Radensko polje - Viršnica, Rašica, Ribniška dolina, Rinža, Sava Medvode - Kresnice, Šmarna gora, Vitanje - Oplotnica, Vzhodni Kozjak in Zadnje Struge pri Suhadolah;
- 20. 6. na območjih Banjšice, Bloščica, Bohinjska Bistrica in Jereka, Bohor, Čemšeniška planina, Gorjanci - Radoha, Kras 2, Krmsko hribovje - Menišija, Kum, Menina, Mrzlica, Notranjski trikotnik 2, Notranjski trikotnik 3, Razbor, Trnovski gozd - Nanos 3 in Zahodni Kozjak;
- 30. 6. na območjih Breginjski stol, Julijske Alpe, Kamniško - Savinjske Alpe, Karavanke, Pohorje in Ratitovec ter na območjih mokrotnih travnikov (Bled - Podhom, Bloščica, Bohinjska Bistrica in Jereka, Črna dolina pri Grosuplju, Dolenja vas pri Ribnici, Huda luknja, Kobariško blato, Krmsko hribovje - Menišija, Lahinja, Mišja dolina, Notranjski trikotnik, Radensko polje - Viršnica, Rašica, Razbor, Ribniška dolina, Šmarna gora, Trnovski gozd - Nanos, Vzhodni Kozjak, Zelenci in Žejna dolina).

Z obstoječo operacijo HAB se ohranjajo tudi mokrotni travniki, ki so bili vključeni v grafični sloj posebnih travniških habitatov, v skladu s spremembo pa so bili iz tega sloja izločeni in prikazani ločeno, v samostojnem grafičnem sloju. Dvignilo se je tudi plačilo za takšne travnike in zahteve glede gnojenja z dušikom iz organskih gnojil HAB_ORGG.

Spremenila se je zahteva glede minimalne obtežbe iz 0,2 na 0 GVŽ travojedih živali na hektar, da bi se v operacijo HAB lahko vključili tudi upravičenci, ki nimajo živali.

Učinki/rezultati:

Obstoječa območja posebnih travniških habitatov se zaradi spremembe mokrotnih travnikov v ločen grafični sloj niso spremenila, saj se je operacija HAB še vedno izvajala na teh območjih. S samostojnim grafičnim slojem območij mokrotnih travnikov pa se je lažje spremljalo izvajanje operacije HAB na teh območjih. Ker so mokrotni travniki najhitreje izginjajoč habitatni tip, ki je v

Sloveniji ohranjen le še v fragmentih, je bilo potrebno upravičence v večji meri spodbuditi k njihovemu ohranjanju. Podatki za obdobje 2015–2017 so kazali, da je v operacijo HAB na območju mokrotnih travnikov vključenih le malo površin. Ker je iz prej omenjenega poročila izhajala resna grožnja za intenzifikacijo mokrotnih travnikov, je predlagana sprememba, z namenom izboljšanja stanja njihove ohranjenosti, za te travnike predvidevala višje plačilo za zahtevo HAB_KOS, ki temelji na možnosti (oportuniteti), da se te travnike spremeni v intenzivnejše, donosnejše travnike.

Da bi se upravičenci v večji meri odločali za vstop v operacijo HAB tudi na območju mokrotnih travnikov, jih je bilo k temu treba dodatno spodbuditi. Zato se je predlagala dopolnitev zahteve HAB_ORGG, ko je višje plačilo za izvajanje te zahteve, če se mokrotnih travnikov z dušikom iz organskih gnojil ne gnoji. Na ta način se je upoštevalo tudi biodiverzitetno raznolikost vrst in habitatnih tipov, ki se jih ohranja z operacijo HAB.

Da bi se v operacijo HAB lahko vključilo še več upravičencev, se je spremenila tudi predpisana obtežba. Takrat je bilo določeno, da mora biti povprečna letna obtežba pri operaciji HAB od 0,2 do 1,5 GVŽ travojedih živali na hektar. S spremembo obtežbe od 0 do 1,5 GVŽ travojedih živali na hektar so se v operacijo HAB lahko vključili tudi upravičenci, ki nimajo živali. Zaradi prejšnje veljavne obtežbe 0,2 do 1,5 GVŽ/ha se veliko potencialnih površin v operacijo HAB ni moglo vključiti.

Z uvedbo različnih datumov prepovedi rabe in drugimi predlaganimi spremembami je postala operacija HAB še bolj ciljno naravnana na ohranjanje posebnih travniških habitatov, saj omogoča upoštevanje ekoloških zahtev travniških vrst in habitatnih tipov, da nemoteno in uspešno izvedejo svoj razvojni cikel (cvetijo, semenijo), s čimer se zagotavlja trajnost in ohranjanje njihovega pojavljanja.

Po spremembi se je območje vpisanih površin povišalo za območja HAB_KOS iz 3813 ha na 4679 ha vpisanih površin.

Šesta sprememba Programa razvoja podeželja (PRP) 2014-2020 v letu 2019

Odprava administrativnih ovir pri naravovarstvenih KOPOP operacijah

Naslov ukrepanja:

Sprememba zahtev glede vodenja evidenc uporabe gnojil in FFS pri operacijah HAB, MET, VTR in STE.

Izhodišče:

Iz analiz glede vključevanja upravičencev v naravovarstvene ukrepe KOPOP je bilo ugotovljeno, da se veliko upravičencev ne vključi v operacije zaradi obveze vodenja evidence za celotno kmetijsko gospodarstvo. Večina upravičencev bi namreč v operacijo vključila le del svojih površin in bi zaradi

tega morala voditi evidence glede gnojil in FFS za vse površine s katerimi upravlja kmetijsko gospodarstvo. Ravno zaradi dodatnih administrativnih zavez se veliko upravičencev ni vključevalo v izvajanje naravovarstvenih operacij. Zato je bilo odločeno, da za KMG, ki se vključujejo le v naravovarstvene KOPOP operacije teh zahtev ne bo potrebno izpolnjevati.

Opis ukrepanja:

Upravičenci, ki uveljavljajo plačila za ukrep KOPOP, morajo poleg zahtev, opredeljenih pri posameznih operacijah, upoštevati tudi minimalne zahteve za uporabo gnojil in FFS. Minimalne zahteve za uporabo gnojil se nanašajo na vodenje evidence uporabe organskih in mineralnih gnojil, ki jih mora voditi KMG za vsa kmetijska zemljišča na KMG in iz katerih morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta organskih in mineralnih gnojil, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. Minimalne zahteve za uporabo FFS pa se nanašajo na pravilno uporabo FFS iz predpisa, ki ureja navzkrižno skladnost. To so predvsem pravilna uporaba, skladiščenje, vodenje evidenc uporabe, ki jih mora voditi prav tako za vsa zemljišča na KMG, itd. Iz evidenc morajo biti razvidni najmanj podatki o količini, koncentraciji in vrsti FFS, čas nanosa ter podatki o površini, kjer se je določeno FFS uporabljalo.

Sprememba se je uveljavila za KMG, ki so vključena le v operacije Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, Steljniki, Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri in Planinska paša. Tem KMG ni treba voditi podatkov o nabavi, porabi, oddaji, prejemu in zalogi posameznih vrst gnojil in FFS.

Učinki/rezultati:

O rezultatih spremembe še ne moremo govoriti, saj se bo ugotavljala z vpisanimi površinami v letu 2020. Sklepamo pa, da bo zaradi odprave določenih administrativnih zahtev, ki kmete odvrčajo k vpisu v operacijo in nimajo naravovarstvene osnove, vpis operacije povišan.

3. PRIMERI KONKRETNIH (TERENSKIH) DOBRIH PRAKS

Sobivanje z velikimi zvermi

Naslov ukrepanja:

Reja drobnice v osrednjem delu pojavljanja velikih zveri (vas Jurišče)

Izhodišče:
Vas Jurišče (tudi Juršče) leži v občini Pivka, na osrednjem območju pojavljanja velikih zveri. Reja drobnice je na tem območju problematična, saj je tveganje za napad velikih zveri zelo visoko.
Opis ukrepanja:
Mlada gospodarja iz ene od kmetij v vasi sta se odločila, da tradicionalno rejo drobnice ne bosta opustila, temveč se bosta prilagodila situaciji. Odločila sta se, da bosta drobnico varovala s pastirskimi psi. Iz tujine sta pripeljala mlade pse iz delovne linije pastirskih psov pasme tornjak, ki sta jih izšolala in odlično opravljajo svojo nalogo. Še več – v zadnjih letih sta postala tudi zelo iskana rejca delovne linije teh pastirskih psov. Mlada gospodarja sodelujeta tudi v več projektih kot nsta npr. Dinalp Bear in Slo Wolf.
Učinki/rezultati:
Kljub visokemu tveganju za napade velikih zveri, se je na območju ohranila reja drobnice. Večjih težav z varovanjem črede ni. Poleg tega se je v lokalnem okolju razvila domača (lastna) vzreja delovne linije pastirskih psov.

Inšpekcijski nadzor
Naslov ukrepanja:
Povečan inšpekcijski nadzor nad habitati, ki so v neugodnem stanju
Izhodišče:
Slovenija se sooča z poslabševanjem naravovarstvenih statusov travišč in mokrišč. Da bi se v prihodnje podrobneje identificirale grožnje in preprečili negativni posegi na ta območja, je država izvedla inšpekcijski nadzor nad temi habitati. Osnovni cilj akcije je bil nadzor nad stanjem travišč in mokrišč v varovanih območjih in identifikacija najbolj pogostih kršitev. Večina travišč je imelo poleg statusa območja Natura 2000 še druge statuse, npr. naravna vrednota državnega pomena, zavarovano območje in ekološko pomembno območje. Travišča, ki so bila predmet nadzora, so imela različne habitatne tipe od nižinskih ekstenzivno gojenih travnikov do alpskih travišč. V akcijo so vključili mokrišč, ki so območja Natura 2000 in za katere so v Programu upravljanja območij Natura 2000 opredeljeni podrobnejši varstveni cilji.
Opis ukrepanja:
V letu 2015 in 2016 je Inšpektorat za okolje in naravo izvajal poostren nadzor nad travišči s posebnim naravovarstvenim statusom in mokrišči. V letu 2015 je od maja do septembra potekala akcija inšpekcijskega nadzora nad travišči s posebnim naravovarstvenim statusom. Pregledanih je bilo 23 travišč. Od tega jih je bilo 22 na območju Natura 2000. Osnovni cilj akcije v letu 2016 je bil nadzor nad stanjem mokrišč v Sloveniji in prepoznavanje najbolj pogostih kršitev. V akcijo so bila

vključena mokrišča, ki so območja Nature 2000 in za katera so v Programu upravljanja območij Natura 2000 opredeljeni podrobnejši varstveni cilji. Ti so bili predmet inšpekcijskega nadzora (npr. da se na območju ne sme odvzemati proda, ne sme požigati trstičja in druge obvodne vegetacije ali da mora biti zagotovljen zadosten pretok vode). V akcijo pa so bili vključeni tudi nekateri zavezanci, ki so za izvedbo posega na mokriščih pridobili strokovno mnenje Zavoda RS za varstvo narave (v nadaljevanju: ZRSVN) s pogoji, ali jim je bilo izdano negativno mnenje. Predmet nadzora v teh primerih je bila preveritev spoštovanja zavrnitve oz. pogojev izvedbe posega.

Učinki/rezultati:

Najbolj pogosti dejavniki ogrožanja v času nadzora so bili zaraščanje, vožnja v naravi, paša, zgodnja in prepogosta košnja, spreminjanje ekstenzivnih travniških površin v intenzivne travnike, spreminjanje travnikov v njive, prekomerna krčitev obvodne drevnine, uporaba fitofarmaceutskih sredstev, izsuševanje, setev neavtohtonih travnatih mešanic in zasipavanje z gradbenimi odpadki. V času izvajanja inšpekcijskega pregleda so bili na 12 obravnavanih travniških (52 %) zaznani naslednji posegi: nasutje travnišča s peskom, odkopavanje, postavitve montažnega šotor, sejanje kmetijskih kultur, urejanje brežine (betoniranje), sekanje vegetacije, vzdrževanje melioracijskega jarka, črno odlagališče, spreminjanje v trajni nasad, strelišče lovske družine. Na preostalih travniških (48 %) posegov ni bilo zaznanih. Tekom izvajanja nadzora so bile v inšpekcijskem postopku izdane 4 ureditvene odločbe. Za odpravo manjših nepravilnosti sta bili izdani 2 opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. V enem primeru je ukrepala kmetijska inšpekcija. Izrekli so tri ukrepe po Zakonu o prekrških, in sicer 1 odločbo (pravna in odgovorna oseba) ter 2 opozorili.

Nadzor se je izvedel tudi na območju 13 mokrišč oz. vodnih ekosistemov, in sicer: Črete, Murska šuma, mrtvice Mure, Petišovci – rastišče vodne škarjice, Lubnik, Ljubljansko barje, Sajevec, Sotla s pritoki, Dolina Vipave, Biljenski glinokop in Dolina Reke. Ugotovljene kršitve so bile: postavljanje klopi brez soglasja, sajenje sadnih dreves, sajenje tujerodnih rastlinskih vrst, vznemirjanje zavarovanih živalskih vrst, sajenje robinije v priobalni pas, odlaganje gradbenih odpadkov, gradnja stanovanjske stavbe brez naravovarstvenega soglasja, poseg v mokrišče brez dovoljenja za poseg v naravo. Inšpektorat je ugotovil, da je veliko kršitev naravovarstvenih zahtev pri posegih v mokrišča. Ljudje se še vedno premalo zavedajo pomena mokrišč. Ta so tudi hranilniki vode, ki zagotavljajo, da v sušnih obdobjih ne trpimo pomanjkanja vode, poleg tega pa marsikje preprečujejo nastanek poplav ob močnih deževjih.

Revitalizacija trajnih travnikov - sejanje

Naslov ukrepanja:

Revitalizacija travniških površin in zasejanje površin s senenim drobirjem lokalnega izvora
Izhodišče:
V Sloveniji se v času SKP 2014-2020 izvajajo projekti, ki so financirani iz drugih finančnih mehanizmov (Evropski sklad za regionalni razvoj, finančni mehanizem LIFE, EEA sklad, državno financiranje).
Opis ukrepanja:
Površine, ki so bile zaraščene z lesno zarastjo so se očistile, na tako revitalizirane površine pa se je zasejalo seneni drobir lokalnega izvora. Pri zbiranju drobirja je bilo kar nekaj težav, saj večina kmetij sena ne shranjuje več klasično na skednjih. Poleg tega je bilo treba biti pozoren, da travnik s katerega je bil pridobljen drobir nima npr. invazivnih tujerodnih vrst,... Za učinkovito pokrovnost je potrebna ogromna količina senega drobirja, saj semena v njem niso koncentrirana. Prav tako pa je tudi kaljivost nekoliko slabša.
Učinki/rezultati:
<p>Ti poskusi so prvi primeri praks pri nas, ki se ukvarjajo s ponovno vzpostavitvijo naravovarstveno pomembnih travnikov. Izkušnje kažejo, da je zasejanje s senenim drobirjem lahko dobra praksa, vendar je ob tem treba upoštevati naslednja dejstva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Senenega drobirja je med kmeti malo. Še največ ga imajo majhni, ekstenzivni kmetje. • Ti kmetje drobirja za lastne potrebe praviloma ne potrebujejo – potrebujejo ga drugi kmetje. Časovno je zelo zahtevno, da nekdo ta drobir od teh malih kmetov pobere. • Upoštevati je treba, da seme v senenem drobirju ni koncentrirano (veliko je še drugih rastlinskih delov – deli stebela, listov, cvetov,...), zato je potrebna večja količina tega drobirja (v smislu 1kg senenega drobirja ni enako 1 kg semenske mešanice). • Kaljivost semen je neznanka, praviloma pa so nekoliko slabše kaljiva kot komercialne mešanice – spet potrebna dodatna količina tega drobirja. • Kaljivost je vezana tudi na velikost posega – bolj grobi (globoki) so bili posegi v tla, več težav bo s kaljivostjo. • Pri spomladanski setvi se priporoča (je že skoraj obvezno?), da se poleg senenega drobirja poseje tudi t.i. varovalni posevek (enoletne rastline npr. žito, enoletna ljulka,...), ki vzpostavi boljše pogoje za kaljivost (pleveli so zelo agresivni v razraščanju in ovirajo kalitev »željenih« semen). Varovalni posevek pa ni potreben, če se sejanje zgodi pozno poleti oz. jeseni. • Zasejanje s senenim drobirjem lokalnega izvora je primerno za manjše površine (do največ 1ha).
Projekti:
LJUBA - vzpostavitev travnika iz njive s pomočjo senenega drobirja

LIFETOGRASSLANDS - na Gorjancih ponovno vzpostavitev košenic s sejenjem »sempirja« (senenega drobirja).

Ohranjeni travniški sadovnjaki v Kozjanskem regijskem parku

Naslov ukrepanja:

Ohranjanje travniških sadovnjakov v Kozjanskem regijskem parku

Izhodišče:

Kmetijstvo ima v Sloveniji odločilno vlogo pri oblikovanju kulturne krajine in bistveno ohranja stanje biotske raznovrstnosti, ki je eden ključnih kazalnikov kakovosti življenjskih prostorov zavarovanih območij. V Kozjanskem parku so se že pred leti zavedali problema izginjanja tipične kulturne krajine. Tam nekoč prevladujoča drobnoposestniška struktura kmetijskih zemljišč izginja in s tem izginjajo tudi ključni življenjski prostori za številne organizme. Pomemben življenjski prostor za vrsto Natura 2000 pomembnih ptic so travniški sadovnjaki. Te so lastniki pred desetletji začeli opuščati, sadovnjaki so začeli propadati in so izginjali iz prostora.

Opis ukrepanja:

S ciljem, da se travniške sadovnjake oživi, so v parku z lastniki sadovnjakov vzpostavili sodelovanje na več načinov: izobražujejo jih o oskrbi sadnih dreves, organizirajo prikaze vzgojnih in oživitvenih rezi, izvajajo uslužnostno predelavo sadja, izvajajo rez sadnih dreves, nudijo sadike tradicionalnih sort iz ekološke drevesnice,... Vzpostavili so kolekcijsko matični sadovnjak, v katerem želijo ohraniti številne tradicionalne in avtohtone sorte jabolk in hrušk. Omenjeno lokacijo širši javnosti predstavljajo kot primer dobre parkovne prakse. Opremili so jo z info točko in številnimi bivališči za koristne organizme, ki so ključnega pomena za sonaravno kmetovanje. V okviru projekta Od vijeglavke do soka so nabavili premično predelovalnico, s katero sadje predelajo v sadne sokove. S predelovalnico predelajo sadje lastnikom naravovarstveno pomembnih travniških sadovnjakov, ki imajo manjše količine sadja, nimajo pa ustrezne opreme in znanja za predelavo. S tovrstno aktivnostjo se je zanimanje za obnovo manjših sadovnjakov še povečalo.

Pomen travniških sadovnjakov in sonaravnega kmetijstva vedno znova predstavljajo tudi šolski mladini. Za njih organizirajo naravoslovne in projektne dni. V okolici osnovnih šol na območju parka so vzpostavili manjše nasade, ki jih učenci uporabljajo kot učilnice v naravi.

Uvedli so tudi naziv »carjeviča«, ki ga podelijo lastniku travniškega sadovnjaka, ki v tekočem letu najskrbneje obdeluje, oskrbuje, pomlajuje sadovnjak, izdeluje produkte iz sadja, ohranja drevesa z dupli in ohranja ekološke niše na kmetiji.

Učinki/rezultati:

V Javnem zavodu Kozjanski park se trudijo, da bi s projektnim delom, mednarodnim sodelovanjem

in številnimi aktivnostmi v travniških sadovnjakih slednje ohranili oziroma celo povečali njihovo število, kar jim za sedaj tudi uspeva.

Projekti:

Oživljanje travniških sadovnjakov in sadnih vrtov Slovenije, 1999,
Visokodebelni sadovnjaki kot element ohranjanja biotske raznovrstnosti in estetske vrednosti krajine (Interreg III A Slovenija- Madžarska-Hrvaška, 2005-2007),
Od vijeglavke do soka (projekt IPA Slovenija-Hrvaška 2009-2012),
Priložnosti v tradicionalnih posavskih sadovnjakih (LAS Posavje, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, 2013-2014).

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (SKZG) oddaja v zakup parcele na katerih so tudi podane naravovarstvene smernice – dobra praksa na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje (drugje se takšna praksa ne izvaja)

Naslov ukrepanja:

Sprememba pogojev zakupa zemljišč v upravljanju SKZG na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje

Izhodišče:

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov upravlja s kmetijskimi zemljišči v lasti Republike Slovenije. Na območjih, ki so prvenstveno namenjena ohranjanju narave, bi bilo smiselno, da se s temi zemljišči upravlja v skladu z ekološkimi potrebami ogroženih vrst in habitatnih tipov za katera je bilo zavarovano območje tudi ustanovljeno.

Opis ukrepanja:

Pred spremembo je SKZG dajal v zakup zemljišča v upravljanju s pogoji, ki se nanašajo zgolj na ustrezno kmetijsko prakso skladno s kmetijsko zakonodajo. Po novem, SKZG zemljišča v upravljanju SKZG v zakup daje samo pod pogoji, ki so ustrezni za barjanskega okarčka, HT 6410, kosca, velikega škurha, repaljščico in druge relevantne travniške vrste in habitatne tipe. Pogoje poda Krajinski Park Ljubljansko barje v sodelovanju z ZRSVN in se zapišejo v zakupno pogodbo. SKZG se je v prioritetenih nalogah iz Razvojne strategije Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS iz leta 2019 zavezal, da bo na Ljubljanskem barju odkupoval zemljišča nad 5.000 m² in vse dajal v zakup pod navedenimi pogoji. Kljub omejitvam, ki jih bodoči zakupniki poznajo, še vedno obstaja interes med kmetovalci za zakup teh zemljišč pod temi posebnimi pogoji.

Učinki/rezultati:

Zaradi naravovarstvene občutljivosti določenih zemljišč je iz vidika ohranjanja ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov smiselno upravljati z zemljišči v lastni Republike Slovenije pod določenimi

naravovarstvenimi omejitvami. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS (SKZG) ob upoštevanju prioritarnih nalog iz Razvojne strategije Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS iz leta 2019 (kjer je določeno za SKZG je v strateških državnih usmeritvah za področje kmetijstva določeno, da bo pri nalogah kmetijske zemljiške politike prevzel aktivnejšo vlogo. V ta namen se bo vključeval v trg kmetijskih zemljišč in agrarne operacije z namenom povečevanja ter zaokroževanja kmetijskih gospodarstev, v usposabljanje kmetijskih zemljišč, izvajanje komasacij, ohranjanju rodnostnega potenciala (čiščenje zaraslih površin) in izvajanju drugih strateških ciljev kmetijske politike) in Sklepa Vlade št. 02402-2/2011/8 z dne 14. 4. 2011 še naprej odkupoval vsa razpoložljiva kmetijska zemljišča nad 5.000 m² na Ljubljanskem barju.

Doseganje varstvenih ciljev preko prostovoljnih delovnih akcij

Izhodišče

Varstvene cilje v praksi praviloma dosegamo na dva načina (1) preko t.i. sistemskih ukrepov, ki jih omogoča/določa nacionalna zakonodaja oz. (2) preko projektov oz. načrtovanih projektnih aktivnostih. Projektne aktivnosti običajno nadgrajujejo sistemske ukrepe oz. omogočajo, da se le-ti izvajajo lokalno specifično in/ali v večjem obsegu. V slednjem primeru in sploh, če zaradi zagotavljanja ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov del ni bilo možno izvesti strojno (z mehanizacijo), so se mnogi projekti znašli pred težavo, kje zagotoviti zadosti fizične delovne sile za izvedbo načrtovanih in potrebnih aktivnosti.

Opis ukrepanja:

Mnogi projekti so zato začeli organizirati prostovoljne delovne akcije, ki niso bile namenjena zgolj projektnim partnerjem, temveč širši lokalni skupnosti (lokalnim prebivalcem, šolam, društvom, nevladnim organizacijam,...).

Učinki/rezultati:

V prvih letih je bil odziv lokalnega prebivalstva zelo šibek. Prostovoljnih akcij so se v glavnem udeleževali projektni partnerji. Z leti pa je udeležba vztrajno naraščala in se širila. Danes so prostovoljne akcije med lokalnim prebivalstvom že poznane, dobro sprejete in utečene. Marsikje so že prerasle v družabne dogodke, saj se jih udeleži tudi preko 50 prostovoljcev.

S prostovoljnimi akcijami se tako ne dosegajo le naravovarstveni cilji (kot zelo primerne so se npr. izkazale v primeru (1) čiščenja lesnih ostankov po posekih zaraščenih površin, (2) ročnega odstranjevanja lesne vegetacije zaraščajočih se barij, močvirij, mokrotnih travnikov, (3) odstranjevanja invazivnih tujerodnih vrst (ITV), (4) vzpostavljanju travniških sadovnjakov (sajenje dreves), (5) vzpostavitve in vzdrževanje obvodnega pasu (glavatih vrb),... temveč je to tudi priložnost za izobraževanje in ozaveščanje lokalnega prebivalstva in splošne javnosti o

naravovarstvenem pomenu območja, nagovarjanje kmetov k izvajanju sonaravnih oblik kmetovanja in nenazadnje prijetno/koristno druženje oz. preživljanje prostega časa. Prostovoljne akcije so tudi medijsko zelo dobro podprte.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LJUBA, SUPORT, LIFE TO GRASSLANDS, NATURA BRANICE, GLAVATE VRBE, WETMAN, NATREG

Razvoj blagovne znamke (povezovanje in skupno trženje)

Izhodišče

Za slovensko kmetijstvo so značilne majhne družinske kmetije z mešano proizvodnjo in razdrobljeno posestjo. Poleg tega se več kot 75 % kmetijskih površin v Sloveniji nahaja znotraj območij OMD – območij z omejenimi dejavniki za kmetovanje, kjer so pogoji za kmetovanje zaradi naravnih danosti slabši (omejeni). Večina kmetij zato vseskozi išče načine, kako ekonomsko preživeti. K temu sodi tudi trženje pridelkov in izdelkov, ki so po obsegu/količini sicer omejeni, a praviloma zelo kvalitetni.

Opis ukrepanja:

Projekt LIFE TO GRASSLANDS je to težavo nagovoril z eno od projektnih aktivnosti, v okviru katere so v prvi vrsti izobrazili kmete, jih povezali v verige in za pridelke lokalnega izvora oblikovali enotno blagovno znamko.

Pripravili so kriterije kakovosti in izvora (iz vrstno pestrih travišč) ter potrebno dokumentacijo za blagovno znamko produktov s haloških vrstno pestih travišč imenovano po verigah: (1) mleko in mlečni izdelki, (2) meso in mesni izdelki, (3) sadje, (4) zelišča in med in izdelki s sadja ter (5) rokodelski izdelki. Kolektivno blagovno znamko so poimenovali »S Haloških bregov«. Izvedli so ocenjevanje 136 izdelkov ter postavili zamatke tržnih verig.

Organizirane delavnice so bile tudi povod za samoorganizacijo kmetov, ki pridelujejo ekološko mleko. Združeni so se samoiniciativno odpravili v lokalno mlekarno in se dogovorili za odkup ekološkega mleka po višji ceni napram standardu.

Učinki/rezultati:

Ohranjanje kmetovanja na območjih z OMD.

Samoorganiziranost in povezovanje lokalnih proizvajalcev ter skupno nastopanje na trgu.

Izpogajani boljši odkupni pogoji.

Dolgoročno večja stabilnost kmetovanja (ekonomska varnost) na območjih Natura 2000 in posledično dolgoročno ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LIFE TO GRASSLANDS

Povezovanje kmetov – souporaba skupne mehanizacije (kosilnice, prikolice za prevoz živali)

Izhodišče

Slovenski kmetje se načeloma neradi povezujejo in sodelujejo. K takemu načinu delovanja jih usmerjajo tudi aktualni ukrepi kmetijske politike (npr. naložbe), ki so praviloma individualni.

Opis ukrepanja:

V projektu LIFE TO GRASSLANDS, ki se ukvarja z izboljšanjem stanja suhih travnišč na projektnih podobmočjih Natura 2000 (Haloze, Gorjanci, Kum, Pohorje) je bilo sodelovanje kmetov kot upravljavcev travnišč nujno. Vsa štiri projektna podobmočja so relativno velika, finančna sredstva projekta pa omejena. V okviru projekta so se namreč za zagotavljanje ustrezne rabe suhih travnišč nabavile posebne kosilnice za košnjo strmih travnikov ter prikolice za prevoz živali na/iz paše. Ker so bila projektna sredstva omejena, so projektna pravila določevala, da dobijo mehanizacijo v brezplačno rabo le skupine kmetov, ki skupaj upravljajo z najmanj 20 ha. Na ta način so bile v souporabo predane 4 kosilnice in 1 mulčer ter 4 prikolice za prevoz živine.

Učinki/rezultati:

Kmetje so se ob vzpodbudi projektnih partnerjev relativno hitro povezali ter med seboj podpisali »Upravljavski načrt souporabe«, ki predpisuje način uporabe ter delitev stroškov. Na ta način je tudi omogočeno dolgoročno upravljanje naravovarstveno pomembnih suhih travnišč z bistveno manjšimi stroški.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LIFE TO GRASSLANDS

4. PRIMERI DOBRIH PRAKS SODELOVANJA IN KOMUNIKACIJE

Prireditev praznik kozjanskega jabolka
Naslov ukrepanja:
Organizacija prireditve Praznik kozjanskega jabolka
Izhodišče:
<p>Kozjanska jabolka prihajajo iz visokodebelnih travniških sadovnjakov, ki so prioritetni, naravovarstveno med najpomembnejšimi habitati v Kozjanskem parku. Jabolko iz visokodebelnih travniških sadovnjakov pomeni varovanje narave, nadaljevanje tradicije in dediščine naših prednikov, blagostanje in zdravo hrano ter simbol prepoznavnosti zavarovanega območja Kozjanskega parka in identifikacije domačinov z zavarovanim območjem. Pred 22 leti se je Kozjanski park vključil v nacionalni projekt OTS-obnove travniških sadovnjakov in na tej vsebini gradijo še danes. Še več ohranjanje travniških sadovnjakov je v Kozjanskem regijskem parku tako pomembno, da so iskali in našli dober način kako širši javnosti predstaviti nujnost ohranjanja tega habitata.</p>
Opis ukrepanja:
<p>V kozjanskem parku vsako leto organizirajo prireditev na temo visokodebelnih sadovnjakov in vsega kar iz tega izhaja, na kateri predstavijo strokovno delo JZ Kozjanski park hkrati pa omogočajo domačinom, da se predstavijo s svojimi produkti.</p> <p>V vseh teh letih je prireditev ostala zvesta svojemu poslanstvu in se razvila v osrednjo in zelo odmevno okoljsko, etnološko in naravovarstveno prireditev domačinov brez »globalnega« kiča in kramarije. Postala je tudi eden od največjih naravovarstvenih in okoljskih dogodkov v državi. Prireditev je vsebinsko vpeta v sodobna prizadevanja po trajnostnem, krožnem in sonaravnem razvoju, ob upoštevanju načel varstva narave. Praznik kozjanskega jabolka pomembno vpliva na prepoznavnost Kozjanskega, sejemske dogajanje pa opisujejo kot »okoljski sejem z dušo«. Odlična parkovna praksa nege visokodebelnih travniških sadovnjakov rezultira v zdravem jabolku, ki je »več kot zgolj sadež«, ohranjeni krajini, naravi in sonaravnem trajnostnem razvoju, kar je tudi osrednja zgodba teh dogodkov.</p> <p>Sejemske del Praznika kozjanskega jabolka dopolnjujejo številni dogodki, ki jih organizirajo skupaj z lokalnimi društvi:</p> <ul style="list-style-type: none">– Pohod po kozjanskih sadovnjakih, ki je uvod v praznik, organizirajo skupaj s Planinskim društvom Podčetrtek.– Aškerčev večer organizirajo skupaj s kulturnim društvom Podsreda.

<ul style="list-style-type: none"> – Športno društvo Podsreda organizira rekreacijski tek na grad Podsreda, »S kozjanskim jabolkom v Podsredi do bolj zdravega življenja«. – Kolesarska sekcija Orans iz Bistrice ob Sotli organizira kolesarjenje »Z jabko na kolo«. – Gobarsko društvo Kozjansko-Kozje pripravi razstavo gob.
Učinki/rezultati:
<p>V organiziranju prireditve niso več sami, kar jim je seveda dodatna vzpodbuda in motivacija, saj vidijo, da je kraj prireditev vzel za svojo.</p> <p>V prvih letih so se ponudniki predstavljali nekje na 7 do 10 stojnicah. Danes beležijo okoli 170 ponudnikov in okoli 20.000 obiskovalcev vsako leto.</p>

Promocija ukrepov
Naslov ukrepanja:
Vključevanje lastnikov zemljišč v naravovarstvene ukrepe SKP
Izhodišče:
Skozi celotno obdobje izvajanja PRP je vpis v naravovarstvene KOPOP ukrepe slabši v primerjavi z ostalimi KOPOP ukrepi. Za povišanje vpisa je bilo smiselno financiranje promocije naravovarstvenih operacij ukrepa KOPOP.
Opis ukrepanja:
Iz naslova ukrepa Tehnične pomoči PRP 2014–2020 je bila financirana promocija naravovarstvenih operacij ukrepa KOPOP preko ZRSVN, ki je na terenu (na devetih ciljnih območjih Natura 2000: Drava, Dravinja, Goričko, Ličenca, Ljubljansko barje, Mura, Šentjernejsko polje, Planinsko polje, Volčeke) izvajal ozaveščevalno – promocijske aktivnosti za kmetijske svetovalce in kmete. Del aktivnosti je bil namenjen tudi krepitvi sodelovanja z JSKS pri KGZS.
Učinki/rezultati:
Okrepljene in ciljno usmerjene promocijsko-ozaveščevalne aktivnosti so pripomogle k boljšemu razumevanju ciljnih naravovarstvenih ukrepov.

Promocija vpisa v naravovarstvene ukrepe KOPOP - projekti
Naslov ukrepanja:
Promocija vpisa v naravovarstvene ukrepe KOPOP - projekti
Izhodišče:
V Sloveniji se je v času SKP 2014-2020 izvajali tudi komplementarni projekti, ki so bili financirani iz drugih finančnih mehanizmov (Evropski sklad za regionalni razvoj, finančni mehanizem LIFE, EEA

sklad, državno financiranje). Nekateri upravljavci zavarovanih območij so skupaj z ZRSVN promovirali k vpisu v naravovarstvene ukrepe KOPOP. Dva primera takšnih projektov sta bila: Gorički travniki in projekt LJUBA.

Opis ukrepanja:

V projektu Gorički travniki je javni zavod Krajinski park Goričko odkupil 4,6 ha ekstenzivnih travnikov. Z aktivnim nagovarjanjem lastnikov travnikov k vključevanju v naravovarstvene ukrepe KOPOP se je v ukrepa Traviščni habitati metuljev (MET) in Posebni traviščni habitati (HAB) vključilo 70 kmetijskih gospodarstev s skupno površino več kot 70 ha.

Pri projektu LJUBA je javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje s ciljno komunikacijo in vpisom površin v KOPOP ukrepe in nadstandarda naredil prvi korak k prekinitvi negativnega trenda upadanja tako površin kot kvaliteti habitatnega tipa.

Komunikacijo in vpis so ciljno usmerjali na območju dveh ogroženih habitatnih tipov.

HT 6410 -Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*): Velik del dela za izboljšanje stanja habitatnega tipa je vključeval komunikacijo s kmeti in umestitev površin habitatnega tipa v ustrezen KOPOP ukrep – predvsem VTR (58 ha) in STE (6 ha) ter pogodbe o nadstandardu (6 ha), ki ne dovoljujeta vnosa hranil. Površin z ustreznim upravljanjem na območju habitatnega tipa je 70 ha.

HT 6510: Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*):

Velik del dela za izboljšanje stanja habitatnega tipa je vključeval komunikacijo s kmeti in umestitev površin habitatnega tipa v ustrezen KOPOP ukrep – predvsem HAB (61 ha), VTR (56 ha) in STE (2 ha) ter pogodbe o nadstandardu (1 ha).

Učinki/rezultati:

Upravljavci zavarovanih območij so zaznali možnost komunikacije s kmetovalci na območjih kot primer dobre prakse pri povišanju vpisa v ustrezne KOPOP ukrepe.

Vir:

Danev G., Polak L. J., Glogovčan P, Gabrovšek K., Škvarč A., Žvikart M. Načrt upravljanja s projektnim območjem Ljubljansko barje – Načrt zagotavljanja dolgoročnih učinkov projekta LJUBA, Ljubljana, 2016

Promocija vpisa v naravovarstvene ukrepe KOPOP

Naslov ukrepanja:

Promocija vpisa v naravovarstvene ukrepe KOPOP

Izhodišče:

Zaradi slabega vpisa v naravovarstvene operacije KOPOP je MKGP skupaj s partnerji pričelo aktivno izvajati promocijo določenih operacij.

Opis ukrepanja:

Promocija vpisa v ciljne naravovarstvene operacije ukrepa KOPOP se je izvajala preko strokovnih prispevkov v tiskanih (Kmečki glas) in elektronskih medijih (Mreža za razvoj podeželja) ter na Kmetijsko-živilskem sejmu AGRA v Gornji Radgoni in Kmetijsko-obrtnem sejmu Komenda (Na razstavnem prostoru MKGP sodelujejo tudi strokovnjaki ZRSVN, upravljavcev zavarovanih območij, nevladnih organizacij, izobraževalno raziskovalnih ustanov,...).

Učinki/rezultati:

Vpis v naravovarstvene intervencije ukrepa KOPOP se je z leti izvajanja PRP višal, kar je zagotovo tudi zaradi promocije teh ukrepov v različnih medijih in na različnih dogodkih.

Organiziranje konferenc, okroglih miz,... za izmenjavo izkušenj

Izhodišče:

Slovenija je članica Evropske Skupnosti in se glede upravljanja območij Natura 2000 in ohranjanjem ugodnega stanja vrst/habitatnih tipov spopada s podobnimi težavami kot ostale države članice. V preteklih letih in desetletjih je bilo tudi s strani Evropske Komisije sofinanciranih veliko naravovarstvenih projektov (za upravljanje z območji Natura 2000 imamo celo samostojen finančni inštrument LIFE), zato izkušenj nedvomno ne manjka. Težava pa je v izmenjavi znanja in izkušenj. Zato so dogodki, kjer se na enem mestu zberejo evropski strokovnjaki z določenega področja ključno za prenos znanja in izkušenj.

Opis ukrepanja:

V okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS je posebna pozornost namenjena širjenju znanja in izmenjavi izkušenj. V ta namen je bila meseca maja 2019 na Ptuju organizirana mednarodna konferenca, ki so se je udeležili vsi ključni strokovnjaki različnih pristopov upravljanja travnišč. Predstavljene so bile izkušnje t.i. result-based pristopov iz Irske, Avstrije, Romunije in Češke. Dodana vrednost dogodka pa niso bile zgolj predstavitve, temveč predvsem možnost, da so lahko udeleženci konference individualno poklepetali z vsakim od strokovnjakom.

Učinki/rezultati:

Učinkovit prenos znanja in izkušenj. Možnost kritične presoje, kateri pristop bi bil npr. v Sloveniji najlažje izvedljiv, kaj bi bilo treba spremeniti/zastaviti drugače,... Boljše načrtovanje primernih pristopov upravljanja.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LIFE TO GRASSLANDS

Individualni obiski kmetij

Izhodišče:

Obstoječi sistem kmetijskega svetovanja sicer omogoča tudi individualen pristop svetovanja, a se v praksi zaradi precej večjega časovnega angažmaja praviloma ne izvaja. Kmetje zato večkrat izpostavijo, da so vsebine predstavljene bolj na splošno, čeprav njih v resnici zanimajo konkretni nasveti za njihovo kmetijo oz. njihova zemljišča.

Opis ukrepanja:

Z namenom učinkovitejšega doseganja varstvenih ciljev, so bili v okviru projektnih aktivnosti izvedeni individualni obiski. Kmetije, ki so imele/imajo zemljišča znotraj naravovarstveno pomembnih območij smo obiskali, si ogledali zemljišča na katerih kmetujejo, izpostavili naravovarstveno najvrednejše dele ter jim svetovali glede izvajanja ustreznih prilagojenih kmetijskih praks (individualno za vsako kmetijo posebej).

Učinki/rezultati:

Kmetje so zelo pohvalili ta pristop, saj so dobili relevantne in konkretne informacije/nasvete, kaj in kje imajo naravovarstveno vredne dele narave ter konkretne nasvete, kako to ohranjati. Poleg tega smo z njimi poklepetali tudi o drugih naravovarstvenih vsebinah in odgovarjali na njihova vprašanja. Rezultat tega pristopa je bil ta, da so kmetje dobili relevantne in konkretne nasvete glede izvajanja prilagojenih kmetijskih praks in da so tudi bolje razumeli namen/pomen.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LJUBA, LIFE TO GRASSLANDS

Skupno nastopanje JSKS in ZRSVN pri svetovanju naravovarstvenih kmetijskih praks kmetom

Izhodišče:

JSKS zagotavlja storitve kmetijskega svetovanja, ZRSVN kot javni zavod pa opravlja naloge s področja ohranjanja narave. Obe službi sodelujeta v glavnem preko izvajanja skupnih projektov, sistemsko pa njuno sodelovanje ni urejeno. V praksi se zato na naravovarstveno pomembnih območjih pogosto pojavljajo težave zaradi neuskkljenosti glede predlaganih oz. priporočljivih kmetijskih praksah.

Opis ukrepanja:

V okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS so bile oblikovane t.i. »dvojke«, sestavljene iz enega kmetijskega svetovalca in enega naravovarstvenika, ki sta skupaj obiskovala kmete oz. za njih pripravljala različne dogodke (predavanja, svetovanja,...). Na ta način se je zagotovilo usklajeno svetovanje, povečala pa se je tudi strokovna kredibilnost obeh služb.

Učinki/rezultati:

Kmetje so na enem mestu dobili strokovno kompetentne nasvete za izvajanje prilagojenih

kmetijskih praks ter vso potrebno dodatno razlago in/ali odgovore na njihova vprašanja. Ker so razumeli pomen izvajanja prilagojenih praks, so se lažje odločili za njihovo izvajanje.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LIFE TO GRASSLANDS

Platforma za izmenjavo izkušenj rezultatsko usmerjenih ukrepov KOPOP

Izhodišče:

Rezultatsko usmerjenim KOPOP ukrepom je v zadnjih letih namenjeno veliko pozornosti. Različne evropske države na različne načine in z različnimi pristopi preizkušajo način izvajanja, ki je drugačen od dobro poznane upravljalvskega načina («management» approach).

Opis ukrepanja:

V letu 2020 so se države, ki že imajo izkušnje s testiranjem/izvajanjem t.i. result based pristopa povezale in ustanovile platformo za izmenjavo izkušenj, ki je javno dostopna vsem na naslovu <https://www.rbpnetwork.eu/> Pri oblikovanju platforme je sodelovala tudi Slovenija z izkušnjami z result based pristopom, ki se je razvil v okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS.

Učinki/rezultati:

Poenostavljena izmenjava izkušenj ter vse informacije v zvezi s tem načinom izvajanja na enem mestu.

Primeri projektov, ki so izvedli/izvajajo to prakso:

LIFE TO GRASSLANDS